

OSLO TINGRETT

DOM

Avsagt: 29.04.2009 i Oslo tingrett,

Saksnr.: 08-094502TVI-OTIR/05 forent med
08-154879TVI-OTIR/05/500

Dommer: Tingrettsdommer Christian Bommen

Saken gjelder: Krav om betaling for brannvesenets utrykninger etter melding fra vaktsselskap om utløste, uverifiserte og ikke reelle brannalarmer.

Sak nr. 08-094502TVI-OTIR/05/500

Skien kommune

Advokat Svein Hermansen

mot

Sector Alarm AS
Partshjelper: NHO Service

Advokat Morten Goller
Adv.fullmektig Johan Henrik Bjørge

Sak nr. 08-154879TVI-OTIR/05/500

Fredrikstad kommune

Advokat Ellen Cecilie Landgraff

mot

Sector Alarm AS
Hafslund Sikkerhet Privat AS, nå Securitas
Direct AS
Partshjelper: NHO Service

Advokat Morten Goller
Advokat Morten Goller
Adv.fullmektig Johan Henrik Bjørge

DOM

Saken gjelder det kommunale brannvesenets krav på vederlag fra vaktelskap for utrykning som er iverksatt etter varsel om utløst brannalarm hos selskapets private abonnenter, når alarmen skyldes teknisk feil o.l..

Nærmere om sakens bakgrunn:

I det siste tiåret har flere vaktelskaper tilbudt tekniske løsninger som automatisk varsler brann i privatboliger. Slike brannvarslingssystemer er blitt stadig mer vanlige. Når vaktelskapets alarmsentral har registrert en utløst alarm oppstår spørsmålet om når brannvesenet skal varsles. Tidligere var vanlig prosedyre at vaktelskapet, etter å ha registrert en utløst brannalarm, først tok telefonisk kontakt med kunden for å få verifisert om det virkelig dreide seg om en brann eller om alarmen var blitt utløst av en annen grunn. Dersom det ikke ble oppnådd noen avklaring på denne måten, ble det normalt sendt ut en vektor til privatboligen. Først når vektoren fant at det hadde brutt ut brann, ble brannvesenet varslet.

Den utsatte varslingsordningen hadde – som retten kommer tilbake til nedenfor – sammenheng med at mange alarmer erfaringsmessig ble utløst av andre årsaker enn brann. Ved utsatt varsling unngikk man at brannvesenet ble belastet med unødvendige utrykninger. En utrykning skjer normalt med en brannbil med minimum fire brannmenn, ofte eskortert av ytterligere én person i kommandobil.

I avtale mellom Sector Alarm AS (SA) og Skien brannvesen av heter det:

- ”
1. Mellom SA og Brannvesenet er det den 15. februar 2000 inngått avtale om at SA har anledning til å videreformidle automatiske brannalarmer fra privatboliger pr. telefon til Brannvesenet, uten å ha kontrollert alarmstedet på forhånd. Prosedyre ved alarm skal være i henhold til pkt. 5.
 - 2 (....)
 3. Eventuelle unødige utrykninger betales av SA med kr. 2700,- pr. utrykning.
 4. Avtalen gjelder for en prøveperiode frem til 31 desember 2000. I prøveperioden vil brannvesenet ikke beregne etablerings- eller abonnementsavgift. Før utløpet av prøveperioden vil Brannvesenet vurdere om ordningen skal gjøres permanent og om det i så fall skal etableres en form for abonnementsordning med tilhørende avgifter.
 5. Prosedyre ved mottak av brannalarm hos SA skal være som følger:
 - 5.1 SA mottar automatisk brannalarm fra tilknyttet bolig.
 - 5.2 SA foretar kontrolloppringning til boligen.
 - 5.3 SA sender utrykningsvektorer samt ringer evt. oppførte naboer.
 - 5.4 Dersom det ikke oppnås kontakt med noen i boligen, eller det kan være grunn til mistanke om at noe unormalt kan være på gang, tilringes Brannvesenet (....).

5.5 SA sender i henhold til instruks umiddelbart ut en representant med nøkkel til boligen.

6. (...) ”

Avtalen sier intet om hvorledes brannvesenet skulle respondere på en ikke verifisert melding om brann, men retten har forstått det slik at det var forutsatt at en slik melding normalt ville utløse utrykning. Avtalen ble ikke formelt fornyet, men den ble likevel etterlevd av partene så vidt skjønnes frem til januar 2007, jfr. nedenfor.

Frem til vinteren 2006 var rutineene, slik retten har forstått det, stort sett slik at vakt-selskapene ikke varslet brannvesenet før det var blitt verifisert at alarmen skyldtes brann.

I begynnelsen av 2006 inngikk vakt-selskapet Falck Norge AS, senere G4S, en samarbeids-avtale med alarmsentralen 110-Telemark/brannvesenet i Telemark om mottak, formidling og utrykning ved direkte overførte brannalarmer fra privatbolig. Avtalen forutsatte at 110-sentralen skulle være mottaker av brannalarmer direkte fra privatboligen uten vakt-selskapet som mellomledd. 110-sentralen hadde ansvaret for oppfølgingen av det utløste brann-varselet. For de kunder som inngikk avtale om direkte brannvarsel med vakt-selskapet skulle 110-Telemark/brannvesenet i Telemark motta et årlig gebyr på kr 420 og en godtgjøring på kr 450 for hver unødig utrykning. Vakt-selskapet inngikk våren 2006 tilsvarende avtaler også med brannvesene i Vestfold og Østfold fylker.

I slutten av mars 2006 oppsto det brann i en privatbolig i Nittedal. Brannen utløste en automatisk alarm som ble registrert i vakt-selskapets alarmsentral. Vakt-selskapet sendte ut en vektor for å få avklart om alarmen var reell. Brannvesenet ble så vidt skjønnes varslet av forbipasserende og var ankommet brannstedet før vakt-selskapet fikk verifisert at det dreide seg om brann. I brannen omkom to personer. Brannsjefen kritiserte vakt-selskapet for ikke å ha varslet omgående, og kritikken ble forholdsvis bredt omtalt i pressen. I ett av oppslagene het det at brannsjefen ikke kunne « svare ja eller nei på » om de omkomne kunne ha overlevd dersom det var blitt varslet tidligere.

Etter denne hendelsen har flere vakt-selskaper lagt om sine rutiner og varsler nå brannvesenet om at det er blitt utløst en brannalarm dersom de ikke umiddelbart får tak i kundens kontaktperson(er) pr. telefon.

Servicebedriftenes Landsforening ((SBL) – senere NHO Service), en bransjeorganisasjon under NHO med medlemsbedrifter innenfor blant annet sikkerhets- og vakt-selskaper, opplyste i pressemelding 19. mai 2006 at det var mellom 250.000 og 300.000 alarmanlegg i private hjem i Norge, og at under halvparten hadde brannalarm i tillegg til innbrudds-alarm. Hver måned ble det utløst 8.000 brannalarmer. 600 av disse medførte utrykning fra vakt-selskapet fordi man ikke fikk kontakt med beboere eller andre kontaktpersoner. Av

disse var det 40 reelle branner. Det legges til grunn at partene ikke er uenige i at disse tallstørrelsene gir en noenlunde riktig beskrivelse av situasjonen medio 2006.

Omleggingen av vaktsselskapenes praksis for når brannvesenet varsles førte til en sterk økning i antallet utløste alarmer som vaktsselskapene videreformidler til brannvesenet. Ved et slikt ikke verifisert brannvarsel står brannvesenet overfor et dilemma: Skal brannvesenet med bakgrunn i de mange ”falske” alarmene vente med å rykke ut inntil vaktsselskapet har fått melding tilbake fra vekteren, eller skal utrykningen skje umiddelbart.

Flere brannvesen har etter hvert kommet til at de skal kreve betaling av vaktsselskapene for utrykninger som skjer på grunnlag av melding fra vaktsselskap når alarmene ikke er blitt utløst av brann. Kravenes størrelse varierer så vidt skjønnes fra 25.000 ned til i underkant av kr 1.000 pr. utrykning. De fleste kommunene krever visstnok et gebyr på noen få tusen kroner.

Vaktsselskapene har bestridt at brannvesenet har adgang til å kreve betaling for en slik utrykning. Spørsmålet er blitt tatt opp med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), som i brev av 30. mai 2006 til landets brannvesen og 110-(alarm)sentraler uttaler blant annet:

” (....)

Det har blitt en trend at boligeiere finner det formålstjenlig å installere tyveri- og innbruddsvarslingsanlegg med påheng av røykdetektorer, og gjerne med vektertjeneste tilknyttet alarmabonnementet. Økningen i antallet tilbydere av slike boligalarmanlegg med utrykning fra vaktsselskap, og den store økningen i kjøp av denne tjenesten, har avdekket en rekke utfordringer, som:

- Skal nødalarmeringssentralene alltid utalarmere på meldinger fra vaktsselskapene om det er utløst en automatisk brannalarm hos en kunde?
- Må brannvesenet rykke ut ved utløst alarm fra boligalarmanlegg?
- Hvem skal dekke kostnadene ved utrykninger?
- Hvordan sikre særskilt behov for raske utrykninger til for eksempel omsorgsboliger?
- Hva bør avtalereguleres?

Regelverk

Brann- og eksplosjonsvernloven sier i § 11 e) at brannvesenet skal være innsatsstyrke ved brann. Brann- og eksplosjonsvernloven sier videre i § 16, 2. ledd at nødalarmeringssentralen skal bemannes, utrustes og opereres slik at den til enhver tid fyller behovet for mottak og registrering av nødmeldinger, alarmering av mannskapet og kommunikasjon med innsatsstyrkene og den som melder ulykken.

Dimensjoneringsforskriften § 4-5 om mottak av nødmelding sier i første ledd at nødalarmeringssentralen skal kunne ta i mot meldinger om brann og iverksette nødvendige tiltak, og videre i andre ledd at meldingen skal bli forsvarlig mottatt, registrert og fulgt opp.

Det fremgår av dimensjoneringsforskriften 4-6 at nødalarmeringssentralen er ansvarlig for alarmering og utkalling av tilstrekkelig innsatsstyrke og overordnet vakt.

(...)

Verken brann- og eksplosjonsvernloven eller dimensjoneringsforskriften regulerer en adgang til å kreve dekning av kostnader ved pliktige utrykninger. ”

DSB anbefalte brannvesenet/kommunen å inngå avtaler med vaktsselskaper som tilbyr boligalarmanlegg med tilknytning til vaktsselskap og at avtalen avklarer tjenestens omfang og kostnadsdekningen. I brevet heter det videre:

” Brannvesenet bør også i avtale med de enkelte vaktsselskap og nødalarmeringssentralen regulere hva brannvesenet skal rykke ut på og hvilke organisatoriske rutiner/vaktrutiner som ligger til grunn for at brannvesenet rykker ut. Dette må være kjent for alle de berørte parter. Avtalen bør også regulere om det skal være gebyrer ved unødig utrykning og størrelsen på et slikt gebyr.

(...)

En melding fra vaktsselskap til nødalarmeringssentral om utløst brannalarm i privat bolig er i seg selv ikke en verifikasjon på at det har oppstått en brann. Dersom vaktsselskap og alarmkunde vil være sikret en tjeneste som medfører utrykning fra et brannvesen ved automatisk utløst brannalarm i bolig, må dette avklares gjennom en privatrettslig avtale i de en slik tjeneste ikke å være en lovpålagt oppgave slik det følger av brann- og eksplosjonsvernloven § 11 e) om at brannvesenet skal være innsatsstyrke ved brann. ”

Kommunenes brannvesen representert av Norsk Brannbefals Landsforbund (NBLF) med bistand fra Kommunenes Sentralforbund og vaktsselskapene med bistand av Servicebedriftenes Landsforening (SBL) innledet medio 2006 forhandlinger om en ”mønsteravtale” som skulle regulere de uavklarte forhold som knyttet seg til vaktsselskapenes brannmeldinger. (NBLF er en landsomfattende interesseorganisasjon for brannbefal fra yrkes- og deltidsbrannkorps. Etter det opplyste konsentrerer forbundet i første rekke sin virksomhet om brannfaglige saker i et samfunnsmessig perspektiv. Det engasjerer seg ikke i lønns- eller fagforeningsspørsmål.)

Man kom ikke frem til enighet om en mønsteravtale. Selskapene anførte at de hadde en varslingsplikt. De var enige med DSB om at brannvesenet ikke hadde utrykningsplikt ved et ikke verifisert brannvarsel.

De forskjellige brannvesen forholdt seg ulikt overfor vaktsselskapenes ikke verifiserte brannmeldinger. Noen brannvesen unnlot å rykke ut ved slike meldinger. Andre gjorde det klart overfor den representant fra vaktsselskapet som varslet at utrykning kun ville skje dersom vaktssentralen anmodet om det, og at vaktsselskapet i så fall ville bli belastet et gebyr til dekning av kommunens kostnader dersom det viste seg at det ikke var brann. Noen brannvesen – herunder brannvesenene i Telemark – rykket som hovedregel ut og belastet vaktsselskapet et gebyr når utrykningen var unødvendig.

I brev av 29. juni 2006 til blant annet Sector Alarm AS sa alarmsentralen 110-Telemark opp de avtaler som noen av brannvesene i Telemark hadde inngått med vaktsselskapene med virkning fra 1. oktober 2006. Dette gjaldt også avtalen mellom Skien kommune og Sector Alarm AS fra 2000.

I brev av 6. desember 2006 til ”Vaktsselskap-gruppen” opplyste Servicebedriftenes Landsforening (SLF) at det på bakgrunn av problemene knyttet til vaktsselskapenes brannvarsling var behov for å overveie om det burde fremmes forslag om « en forskriftsregulering av en eventuell vederlagsmekanisme som baserer seg på ordningen som gjelder for politiet ». Politiet har i forskrift adgang til å kreve et gebyr på 2 ganger rettsgebyret ved feilalarm meldt fra et vaktforetak. I brev av 14. desember 2006 til 110-sentralene opplyste SLF at « både interne og den eksterne betenkningen avviser at brannvesenets med dagens regler har adgang til å fakturere feilutrykninger og kategorisk nekte å vurdere behovet for utrykning etter varsling fra selskap uten avtale ». Det ble også pekt på at « fokuset må ikke flyttes fra å sikre fellesordninger som bidrar til en best mulig forståelse og samhandling mellom vaktsselskap og lokale alarm/brannmyndigheter, til en konkurranse mellom aktører etter hvem som er villig til å betale mest for et mest mulig avklart og ordnet forhold til alarmsentralen/brannvesen ».

I brev av 12. januar 2007 skrev Sector Alarm AS slik til Skien kommune:

” Vi vil med dette tilbakevise (...) faktura av 20.12.06 på utrykninger spesifisert i vedlegget til faktura. Dette gjøres på bakgrunn av vedlagte dokumenter fra henholdsvis Servicebedriftenes Landsforening (SBL) som er sendt til landets 110 sentraler, samt juridiske betraktninger fra SBL og advokatfirma Kvaale & Co.

Beløpet er således endret til 14 x rettsgebyr og vil bli betalt omgående. (7 utrykninger) ”

I SLFs pressemelding 26. februar 2007 heter det at

” Brannvesen over hele Norge sender nå regninger på alt fra 750 til 25.000 kroner. Dette er gebyrer for utrykninger etter falske alarmer. Bransjen kan ikke leve med dagens praksis og slåss for å få frem fornuftige avtaler med brannvesen. Bransjen ønsker også et nasjonalt regelverk med gebyrsatser som speiler de faktiske kostnader brannvesenet har som følge av utrykninger. ”

I brev av 11. april 2007 skrev SLF blant annet slik til 110-sentralene om en midlertidig løsning for å få redusert antallet feilvarslinger:

” Dersom brannvesenet kan bekrefte at de anser ”gammel ordning”, det vil si at vaktsselskapet først varsler brannvesen etter verifisering av brann eventuelt tilløp som en fullt ut forsvarlig praksis av vaktsselskapet, kan vaktsselskapene gjenoppta tidligere

fremgangsmåte. I denne sammenheng understrekes det at brannvesenet er kjent med at vaktsselskap må følge de alminnelige trafikkregler når de skal foreta sine undersøkelser.”

Dette brevet ble så vidt skjønnes ikke besvart.

Prosessualia:

Skien kommunes krav mot Sector Alarm AS – hvorav hovedkravet i forliksklagen var angitt å være kr 12.684 – er blitt behandlet i forliksrådet og henvist til retten.

Fredrikstad kommune har krevet Hafslund Sikkerhet Privat AS og Sector Alarm AS for gebyr for utrykninger som var initiert av selskapenes brannmeldinger. Kravene er hhv. kr 85.241 og kr 27.738. Heller ikke disse kravene er etterprøvbare, men beregningsmåten som sådan er ikke blitt bestridt av vaktsselskapene. Kravene ble reist i forliksklage, men forliksrådet innstilte saksbehandlingen etter tvisteloven § 6-11.

Ved stevning av 16. juni 2008 til Oslo tingrett reiste Skien kommune søksmål mot Sector Alarm AS med påstand om at selskapet dømmes til å betale kommunen kr 54.070 med tillegg av forsinkelsesrente og saksomkostninger. Selskapet har tatt til gjenmæle og påstått seg frifunnet og tilkjent saksomkostninger.

I prosesskrift av 28. august 2008 til Oslo tingrett har NHO Service i medhold av tvisteloven § 15-7 erklært partshjelp til fordel for Sector Alarm AS. Retten besluttet 2. september 2008 å tillate slik partshjelp. Etter begjæring fra saksøkte besluttet retten 3. september 2008 å behandle saken etter reglene om allmennprosess. Bakgrunnen var at saksøkte og partshjelperen anførte at saken reiste prinsipielle spørsmål som vil ha betydning ut over den konkrete tvisten, og at dette nødvendiggjorde behandling ved allmennprosess, jfr. tvisteloven § 10-1 (3) d).

Ved stevning av 15. oktober 2008 til Oslo tingrett har Fredrikstad kommune reist søksmål mot Hafslund Sikkerhet Privat AS og Sector Alarm AS med påstand om at selskapene dømmes til å betale kommunen hhv. kr 85.241 og kr 27.738 med tillegg av forsinkelsesrente og saksomkostninger. Selskapene har tatt til gjenmæle og påstått seg frifunnet og tilkjent saksomkostninger. Hafslund Sikkerhet Privat AS er i løpet av 2008 blitt kjøpt opp av Securitas Direct AS, og partsbetegnelsen i saken justeres i samsvar med dette.

Etter begjæring fra partene besluttet retten 10. november 2008 at de to sakene skulle forenes. Hovedforhandling ble berammet for avholdelse 9. og 10. desember 2008, men på grunn av sykdom hos prosessfullmektigen til Skien kommune ble hovedforhandlingen omberammet. Hovedforhandlingen er blitt avholdt 12. og 13. mars 2009. På saksøkersiden forklarte de respektive kommuners brannsjefer seg og de saksøkte hadde hver sin partsrepresentant som forklarte seg. Det ble ført 3 vitner.

Domsavgivelsen har dessverre blitt forsinket på grunn av dommerens andre gjøremål i retten.

Påstander:

I sak nr. 08-09450 har Skien kommune lagt ned endelig slik påstand:

1. Sector Alarm AS dømmes til å betale Skien kommune kr 54.070 – kroner femtifiretusenogetti 00/100 med tillegg av forsinkelsesrente, jfr. Forsinkelsesrenteloven, fra forfall og til betaling skjer.
2. Skien kommune tilkjennes saksomkostninger med tillegg av forsinkelsesrente, jfr. Forsinkelsesrenteloven, fra oppfyllelsesfristens utløp til betaling finner sted.

Sector Alarm AS har lagt ned slik endelig påstand:

1. Sector Alarm AS frifinnes.
2. Skien kommune dømmes til å erstatte Sector Alarm AS sakens kostnader for forliksrådet og tingretten med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra dommens forfallstidspunkt til betaling skjer.

I sak nr. 08-154879 har Fredrikstad kommune lagt ned slik endelig påstand:

1. Saksøkt 1 dømmes til å betale kr 85 241 – kroner åttifemtusentohundreogførtien 00/100 med tillegg av forsinkelsesrente etter lov om forsinkelsesrente fra 07.04.2008 og til betaling skjer.
2. Saksøkt 2 dømmes til å betale kr 27 738 – kroner tjuesyvtusensyvhundreogtrettiåtte 00/100 med tillegg av forsinkelsesrente etter lov om forsinkelsesrente fra 07.04.2008 og til betaling skjer.
3. Saksøkt 1 og 2 dømmes in solidum til å dekke saksøkers omkostninger i anledning saken.

Sector Alarm AS og Hafslund Sikkerhet Privat AS v/Securitas Direct AS har lagt ned slik endelig påstand:

1. Sector Alarm AS og Securitas Direct AS frifinnes.
2. Fredrikstad kommune dømmes til å erstatte Sector Alarm AS og Securitas Direct AS sakens kostnader for forliksrådet og tingretten med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra dommens forfallstidspunkt til betaling skjer.

NHO Service har lagt ned slik endelig påstand:

1. Det nedlegges likelydende påstand som for de saksøkte.
2. Skien og Fredrikstad kommune dømmes til å erstatte NHO Service kostnader for tingretten og med tillegg av lovens forsinkelsesrenter fra dommens forfallstidspunkt og til betaling skjer.

Skien kommune har i det vesentlige anført:

Skien kommune krever ikke mer enn dekning av faktiske utgifter.

De saksøkte har tidligere fremholdt at brannvesenet hadde en utrykningsplikt, men denne anførselen er nå frafalt. De har også frafalt argumentet om varslingsplikt. Nå gjenstår kun vaktsselskapenes anførsel om at de har varslingsrett og at når brannvesenet beslutter å rykke ut, så er det å anse som en lovpålagt tjeneste som det ikke kan tas betaling for. Kommunen bestrider at en slik beslutning innebærer at ”tjenesten er blitt lovpålagt”. Kommunen viser her til DSBs uttalelse om dette.

Det foreligger et avtalegrunnlag fra 2000. Etter utløpet av prøveperioden er avtalen blitt gjentatt/fornytt ved konkludent adferd og videreført i 6 år. Brannsjefen sa opp avtalen i oktober 2006, men den ble fulgt opp til februar 2007. Etter dette har Sector Alarm betalt et redusert beløp. Det foreligger således en løpende avtale som Sector Alarm AS er bundet av.

Også reelle hensyn tilsier at det foreligger en betalingsforpliktelse for vaktsselskapet. Brannvesenet kan også utføre andre oppgaver enn de lovpålagte, og disse oppgavene tar man seg betalt for. For øvrig viser Skien kommune til anførselene til Fredrikstad kommune om at kommunens autonomi gir grunnlag for å beslutte at tjenesten skal belastes et gebyr.

Fredrikstad kommune har i det vesentlige anført:

Våre saker må bedømmes på grunnlag av forholdene i de saksøkende kommunene.

Det foreligger betalingsplikt for feilutrykninger fra brannvesenet som skjer på grunnlag av varsel fra utløst røykdetektor i privatboliger via vaktsselskapene.

Brann- og eksplosjonsvernloven (heretter brannvernloven) gir ingen nærmere anvisning på hvorledes den situasjonen som har oppstått skal løses. Forarbeidene bærer preg av at lovgiver ikke har hatt i tankene de problemstillinger denne saken reiser. Brannvernloven § 28 gir neppe hjemmel for en forskrift som regulerer disse forholdene.

Brannvesenets beslutning om å rykke ut på grunnlag av en ikke verifisert melding om brann når det viser seg at utrykningen er nødvendig, kan ikke anses som en lovpålagt del av tjenesten. Det er først ved brann at det oppstår en slik plikt for brannvesenet. Dette er bekreftet av DSB. Dette forholdet er således ikke til hinder for at kommunen tar seg betalt for unødvendige brannutrykninger.

Kommunen er enig i at når det foretas brannutrykning på grunnlag av melding fra et alminnelig publikum, så oppstår det i utgangspunktet ingen betalingsplikt for vedkommende om det viser seg at det ikke brenner. Annerledes blir det når et vaktsselskap som et ledd i sin næringsvirksomhet melder inn en rekke alarmer. Et slikt selskap har ingen varslingsplikt eller –rett etter brannvernloven § 5 før det er blitt verifisert at det brenner.

Prinsipalt gjør Fredrikstad kommune gjeldende at grunnlaget for betalingsplikten er avtalerettslig basert på gjentatt konkludent adferd mellom partene. Vaktsselskapene har varslet at brannalarmen er blitt utløst og forutsatt at brannvesenet rykker ut. For denne tjenesten har bestilleren stilltiende godtatt å betale gebyr slik som det er blitt offentlig kunngjort av kommunen. Kommunen viser her til Hov: Avtalerett side 32 flg. og Eckhoff/Smith: Forvaltningsrett (7 utg.) side 419.

Subsidiært gjør kommunen gjeldende at betalingsplikten følger av kommunens autonomi. Kommunen kan som enhver annen kreve dekket de faktiske kostnader som følger av de frivillige tjenester den yter. Det dreier seg ikke her om offentlig myndighetsutøvelse i form av pålegg, tvang eller rettighetstap som iht. legalitetsprinsippet krever lovhjemmel. Kommunen viser her til Eckhoff: Statsrettslige emner (1975) side 118 flg. og St.prp. nr. 100 (1989-90) side 94 flg. Kommunen har også vist til Eckhoff l.c. side 411 flg. Kommunen viser videre til Rt-2007-431 avsnitt 42 og 43, som er et eksempel på at kommunen ensidig kan fastsette betingelser for sine tjenester. Også Rt-1978-1214 på side 1216-1217 gir støtte for kommunens krav.

Vederlagskravet er rimelig. Det baserer seg på at kommunen kun skal få dekket utrykningskostnadene. Selskapene på sin side tjener penger på ordningen med brannvarsling. Det er kritikkverdig at vaktsselskapene ikke har bidratt mer til at det er blitt inngått avtaler.

Akuttfasen inntreffer først når en brannmelding er blitt verifisert.

Reelle hensyn taler sterkt for at kommunen kan kreve et gebyr. Spissformulert kan det sies at vaktsselskapene beriker seg på tredjemanns – kommunens – bekostning. Dette tilsier at vaktsselskapene bør være med på å bære kostnadene. Ordningen kan ellers gå ut over beredskapen. Vaktsselskapene har solgt mer trygghet enn de kan levere. Den eneste muligheten brannvesenet har til å påvirke omfanget av unødige alarmer, er ved å sette en

pris på hver utrykning. Dersom vaktsselskapene bare kan velte kostnadene over på brannvesenet, foreligger det intet incitament for vaktsselskapene til å forbedre varslingsordningen.

Sector Alarm AS og Securitas Direct AS har i det vesentlige anført:

Det er ikke inngått avtale og kommunene har heller intet annet holdbart grunnlag for sine krav. Det foreligger ikke noe konkludent adferd og avtalen er blitt sagt opp. Kjernespørsmålet er om kommunen kan pålegge vaktsselskapene et gebyr. Vaktsselskapene verken sparer penger eller oppnår noen fordeler ved å varsle. De beriker seg ikke. Situasjonen er som før: Vekter blir sendt ut.

Det er ikke hjemmel i brannvernloven for å kreve gebyr. Loven stenger for dette. Betaling må skje innenfor lovverket. Det er ikke kritikkverdig å si: « Det mangler lovhjemmel, men av kulanseshensyn er vi likevel villige til å betale noe. » - Det er behov for en nasjonal løsning.

Gebyrkravet er avskåret etter brannvernloven § 28. I utkast til brannvernloven i NOU-1999-4 er det angitt at brannvesenets oppgaver i akuttfasen ikke er ment å skulle gebyrlegges. I Ot.prp. nr. 28 (2001-2002) side 43 flg. må departementet anses for å ha fulgt opp dette. I forhold til spørsmålet om gebyr må det skilles mellom brannetatens tilsynsoppgaver og andre lovpålagte oppgaver. Frivillige tjenester utenfor loven kan gebyrlegges. Også reelle hensyn taler for denne ordningen.

Når det meldes om at en brannvarsler er blitt utløst, er man i en akuttfase. Vaktsselskapene hevder ikke at de har plikt etter lovens § 5 til å varsle i disse tilfellene, og det anføres heller ikke at vaktsselskapenes brannvarsling utløser plikt for brannvesenet til å rykke ut. Vaktsselskapene sier bare at de har rett til å varsle, ikke at de krever utrykning. Brannfaglig sett er det riktig av vaktsselskapene å varsle. Det er således ikke kritikkverdig at brannmeldingen blir videreformidlet til brannvesenet. Det er jo slik at 5 % av brannmeldingene er reelle. Når varsel er gitt, trigges brannvesenets lovpålagte plikt til å vurdere om det er grunnlag for å rykke ut. Brannvesenet kan ikke ta seg betalt for å utføre en lovpålagt oppgave. Brannvesenet har nøyaktig samme plikt til å vurdere et varsel fra vaktsselskapene som fra privatpersoner.

Også reelle hensyn taler sterkt for denne løsningen. Når vaktsselskapene får inn en brannmelding er det berettiget grunnlag for mistanke om brann. Det er naturlig at denne mistanken undergis et brannfaglig skjønn om utrykning er nødvendig eller ikke. Dette skjønnet må brannvesenet foreta.

Det foreligger ingen formell avtale for den perioden kravene gjelder. Kommunenes konstruksjon om at kravet er forankret i avtale, er forfeilet. Det eneste vaktsselskapene

ønsker er å få melde inn et varsel til et organ som er laget for å ta imot slike meldinger. Det er grunnleggende feil å anse at det foreligger noe avtalemessig at man melder inn en mulig brann. Det må foreligge et dispositivt utsagn for at vaktelskapene kan bli bundet, og det gjør det ikke. At vaktelskapene tidligere har betalt, kan ikke tillegges vekt. Eventuelle avtaler ble for øvrig uttrykkelig sagt opp av 110-Telemark. Det foreligger heller ingen konkludent adferd. Vaktelskapene har jo uttrykkelig tilkjennegitt at de ikke har vært bundet, verken avtalerettslig eller på annen måte.

Partshjelperen NHO Service har i det vesentlige anført:

NHO service slutter seg til de saksøktes anførsler.

Nittedal-brannen utløste sterk kritikk av vaktelskapenes silingspraksis. Det var ingen brannsjefer som gikk ut og støttet denne praksisen. Da falt silingsmekanismen naturlig nok bort.

NHO Service har søkt å bidra til en løsning. I brev til landets brannvesen 11. april 2007 foreslo NHO Service midlertidig strakstiltak for å hindre unødvendige utrykninger og fremmet også forlag om at man skulle fortsette arbeidet med å komme frem til en nasjonal løsning. Sikkerhetsbransjen har opplevd landets over 400 brannvesen som splittet. Holdningen synes å være at ”Her hos oss bestemmer jeg!”. Bransjen har møtt brannvesen med ulike holdninger, og det fins eksempler på bøteliknende gebyrpraksis. Manglende respons og uklare signaler har bidratt til at bransjen inntil videre har opprettholdt den praksis som ble innført etter Nittedal-brannen.

NHO Service har bedt om at sentrale myndigheter avklarer hvordan vaktelskapene skal forholde seg overfor brannvesenet når det foreligger en utløst brannalarm og det ikke lar seg fastslå om det foreligger en umiddelbar fare for liv eller eiendom.

NHO Service viser også til at enkelte brannvesen tilbyr de samme varslingsjenester som vaktelskapene. Her foreligger det en uheldig sammenblanding av forretningsmessige og forvaltningsmessige forhold.

Retten til å varsle om en mulig brann kan ikke direkte eller indirekte innskrenkes av kommunen uten klar hjemmel.

Retten ser slik på saken:

Retten har kommet til at kommunene ikke kan gis medhold i sine krav.

Ski kommune har gjort gjeldende at avtalen fra 2000 med Sector Alarm AS og partenes etterfølgende konkludente adferd innebærer at selskapet er forpliktet til å betale gebyret

som forlanges. Retten forstår denne avtalen, som er tatt inn foran på side 2, slik at den ga Sector Alarm AS adgang til å videreformidle automatisk utløst brannalarm uten å ha kontrollert alarmstedet på forhånd. Forutsetningen var at vaktsselskapet, etter å fulgt rutine i pkt. 5.1 til 5.3, ikke hadde fått kontakt med noen i boligen eller fått verifisert alarmen på annen måte. Slik videreformidling kunne skje mens vokteren var på vei til alarmstedet. Selskapet skulle betale kr 2.700 pr. unødige utrykning. Retten legger til grunn at vaktsselskapene i dag stort sett følger samme rutine som beskrevet under punkt 5 når de varsler automatisk utløste brannalarmer.

Retten peker på at avtalen var forutsatt å gjelde i en prøveperiode frem til 31. desember 2000. Den ble ikke formelt fornyet, men er i praksis etterlevd av partene i ytterligere 6 år. Det er ikke holdepunkter for at man forutsatte at avtalen skulle være uoppsigelig. Den er da også blitt ”sagt opp” av kommunen i slutten av juni 2006 med virkning fra oktober s.å.

Oppsigelsen må ha hatt sin bakgrunn i Nittedal-brannen i mars 2006. Etter kritikken i massemedia hadde alle vaktsselskapene åpenbart et behov for å bli kvitt risikoen for å bli bebreidet for ikke straks å melde videre. Når selskapene meldte videre oppsto det en tilsvarende risiko for at brannvesenet ville få kritikk dersom det ikke rykket ut umiddelbart. Det ble en betydelig økning i antallet innmeldte ikke verifiserte brannalarmer til brannvesenet. Det kan ikke være tvilsomt at det ved dette hadde oppstått en helt ny situasjon som avtalen fra 2000 ikke tok sikte på å løse.

Et ytterligere forhold er at avtalen fra 2000 så vidt skjønnes forutsatte at brannvesenet skulle rykke ut når vaktsselskapet varslet en utløst alarm. Slik sett var avtalen gjensidig bebyrdende. Sector Alarm AS forventet ikke lenger at brannvesenet rykker ut etter at kommunen ”sa opp” de tidligere rutine. Slik retten ser det kan det vanskelig legges til grunn at et brannvarsel utløser en avtalerettslig forpliktelse når brannvesenet utfører en tjeneste – utrykningen – som ikke er forutsatt av vaktsselskapet.

At Sector Alarm AS med bakgrunn i brevet av desember 2006 fra Servicebedriftenes Landsforening til 110-alarmsentralene har betalt 2x rettsgebyret for overflødige utrykninger, kan etter rettens mening ikke tillegges slik vekt at det utløser en forpliktelse på avtalerettslig grunnlag til å betale det kommunen krever.

Skien kommune gis etter dette ikke medhold i at det foreligger et avtalerettslig grunnlag for gebyrkravet mot Sector Alarm AS.

Skien kommune har gjort gjeldende, slik retten har forstått det, at reelle hensyn tilsier at kommunen må ha anledning til å kreve betaling. Retten mener ”reelle hensyn” åpenbart ikke alene kan gi grunnlag for en slik adgang.

Kommunen har ellers vist til de anførsler Fredrikstad kommune har knyttet til ”kommunens autonomi”, som retten kommer tilbake til nedenfor.

Fredrikstad kommune har prinsipalt gjort gjeldende at vaktelskapenes betalingsplikt er avtalerettslig basert: Vaktelskapene har varslet og forutsatt at brannvesenet rykker ut. Retten viser her til sine bemerkninger om dette ovenfor, som i hovedsak gjør seg gjeldende også her. Retten viser spesielt til at forutsetningen om gjensidige bebyrdende elementene – altså brannvesenets oppfyllelse av den ”bestilling” av utrykning som varselet forutsatte på den ene side og vaktelskapets betaling på den annen side – ikke besto etter vaktelskapenes omlegging av varslingsrutinene. Vaktelskapenes varsling kunne ikke lenger oppfattes som en bestilling av utrykning.

Subsidiært har Fredrikstad kommune gjort gjeldende at betalingsforpliktelsen følger av kommunens autonomi. ”Kommunens autonomi” innebærer at den i utgangspunktet har den samme rettslige handleevne i privatrettslig forstand som enhver annen fysisk eller juridisk person. Noe mer ligger ikke i begrepet. At en kommune kan ta seg betalt for en frivillig tjeneste, er klart. Men betalingskravet forutsetter normalt at det er blitt inngått en avtale om at kommunen skal yte tjenesten. Kommunen krever her betaling for en unødvendig utrykning. Som nevnt innebærer ikke varsel om at det er blitt utløst en automatisk brannalarm at vaktelskapene ”bestiller” en utrykning. Kommunen kan ikke uten nærmere avtale eller lovhjemmel ta seg betalt for den reaksjon kommunens brannfaglige vurdering av en slik melding leder til. Kravet om lovhjemmel følger av legalitetsprisippet.

Fredrikstad og Skien kommuner kan etter dette ikke gis medhold i at de kan kreve betaling for unødvendige utrykninger.

Retten finner det på denne bakgrunn ikke nødvendig å gå nærmere inn på vaktelskapenes anførsel om at et brannvarsel utløser en lovpålagt plikt til å foreta en brannfaglig vurdering av om utrykning skal skje, og at utrykningen er en konsekvens av en lovpålagt oppgave og derfor ikke kan gebyrlegges uten nærmere lovhjemmel.

Sector Alarm AS og Securitas Direct Service AS har fått fullt medhold. De har etter tvisteloven § 20-2 (1) og (2) i utgangspunktet krav på full erstatning for sine sakskostnader fra motparten. Retten kan ikke se at det foreligger tungtveiende grunner etter bestemmelsens tredje ledd som kan fritta kommunene for dette erstatningsansvaret. Advokat Goller har lagt frem spesifisert omkostningsoppgave for de to søksmålene. I sak 08-094502 krever han salær for 68 timer med kr 120.912 ekskl. mva, og i sak 08-154879 er salærkravet kr 176.950 ekskl. mva for 109 timers arbeid. Kommunene har gjort gjeldende at kravene overstiger det som er rimelig og nødvendig for sakene og at kostnadskravene ikke gjenspeiler den prosessøkonomiske fordel som foreningen av sakene har gitt.

Twisteloven § 20-5 (1) bestemmer at full erstatning for alle sakskostnader skal dekke alle partens nødvendige kostnader ved saken. Ved vurderingen av om kostnadene har vært nødvendige, legges det vekt på om det ut fra betydningen av saken har vært rimelig å pådra dem.

Slik retten har oppfattet det er partene enige i at de to søksmålene har langt større betydning enn påstandsbeløpene tilsier. Det er blitt anført at det på landsbasis samlet dreier seg om forholdsvis betydelige beløp for de to saksøkte vaktelskapene, for bransjen og for kommunene. Så vidt skjønnes er nærværende søksmål blant de første som gjelder kommunenes adgang til å kreve gebyr av denne art. Dette tilsier at de saksøkte prosessfullmektig måtte legge ned et særlig grundig arbeid. Det må også ses hen til at de rettslige spørsmålene som knytter seg til brannvernloven og disponeringsforskriften ligger utenfor den mer sentrale del av jussen. På den annen side må DSBs brev av 30. mai 2006 ha bidratt til klargjøring, og de to søksmålene reiser i hovedsak de samme rettslige problemstillingene. De spørsmål av faktisk og rettslig art sakene har reist, har ikke vært spesielt omfattende eller kompliserte. Det må også ses hen til at både faktum og jus i de to sakene er nokså sammenfallende. Retten bemerker dessuten at hovedforhandlingen varte i 12 timer og at hver av sakene er blitt belastet med 19 timer i denne fasen. På denne bakgrunn mener retten at saksøktes prosessfullmektig har lagt ned mer arbeid enn det som har vært rimelig og nødvendig.

Etter en samlet vurdering mener retten at det timetallet som skal belastes saksøkerne bør reduseres skjønnsmessig med 45 timer av det samlede timetallet på 172. Dette gir en samlet reduksjon på om lag 26 %. Retten bemerker at den oppgitte timeprisen varierer noe innenfor hver omkostningsoppgave og mellom oppgavene, med et gjennomsnitt på kr 1.732 eks. mva. om man ser de to sakene under ett.

På denne bakgrunn finner retten det naturlig at reduksjonen blir fordelt mellom sakene med en lik prosentvis nedsettelse (26 %) av begge salærkravene. Sector Alarm AS tilkjennes etter dette erstatning i sak 08-094502 med kr 89.475 + mva, til sammen kr 111.843,60. I sak 08-154879 tilkjennes Sector Alarm AS og Securitas Direct AS erstatning med kr 130.943 + mva, til sammen kr 163.678,75.

Adv.flm. Bjørge har på vegne av partshjelperen NHO Service lagt frem omkostningsoppgave, og det kreves dekket salær med kr 40.500 eks. mva. basert på en timepris på kr 1.250. I henhold til tvisteloven § 20-1 (3) gjelder saksomkostningsreglene for parter tilsvarende for partshjelpere.

Det er ikke foretatt en deling av omkostningskravet mellom sakene. Retten legger til grunn som mest sannsynlig at de to sakene har krevet om lag like mye arbeid for prosessfullmektigen. Det er oppgitt at saksforberedelsen frem til hovedforhandlingen har krevet 18 timer. Retten legger oppgaven til grunn, og NHO Service tilkjennes saksomkostninger

som krevet med til sammen kr 50.625 inkl. mva, som deles mellom de to søksmålene med en halvpart – kr 25.312,50 – på hver.

SLUTNING

I sak nr 08-094502TVI-OTIR/05:

1. Sector Alarm AS frifinnes.
2. Skien kommune dømmes til innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse å betale sakskostnader til Sector Alarm AS med 111.843,60 – etthundreogellevetusen-åttehundreogførtitre 60/100 – kroner.
3. Skien kommune dømmes til innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse å betale sakskostnader til NHO Service med 25.312,50 – tjuefemtusentrehundreogtolv 50/100 – kroner.

I sak nr 08-154879TVI-OTIR/05:

1. Sector Alarm AS og Securitas Direct AS frifinnes.
2. Fredrikstad kommune dømmes til innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse å betale sakskostnader til Sector Alarm AS og Securitas Direct AS med 163.678,75 – etthundreogsekstiretusensekshundreogsyttiåtte 75/100 – kroner.
3. Fredrikstad kommune dømmes til innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse å betale sakskostnader til NHO Service med 25.312,50 – tjuefemtusentrehundreogtolv 50/100 – kroner.

Retten hevet

Christian Bommen

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker vedlegges.

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker

Reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 om anke til lagmannsretten og Høyesterett regulerer den adgangen partene har til å få avgjørelser overprøvd av høyere domstol. Tvisteloven har noe ulike regler for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger.

Ankefristen er én måned fra den dagen avgjørelsen ble forkynt eller meddelt, hvis ikke noe annet er uttrykkelig bestemt av retten.

Den som anker må betale behandlingsgebyr. Den domstolen som har avsagt avgjørelsen kan gi nærmere opplysning om størrelsen på gebyret og hvordan det skal betales.

Anke til lagmannsretten over dom i tingretten

Lagmannsretten er ankeinstans for tingrettens avgjørelser. En dom fra tingretten kan ankes på grunn av feil i bedømmelsen av faktiske forhold, rettsanvendelsen, eller den saksbehandlingen som ligger til grunn for avgjørelsen.

Tvisteloven oppstiller visse begrensninger i ankeadgangen. Anke over dom i sak om formuesverdi tas ikke under behandling uten samtykke fra lagmannsretten hvis verdien av ankegjensstanden er under 125 000 kroner. Ved vurderingen av om samtykke skal gis skal det blant annet tas hensyn til sakens karakter, partenes behov for overprøving, og om det synes å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket eller ved behandlingen av saken.

I tillegg kan anke – uavhengig av verdien av ankegjensstanden – nektes fremmet når lagmannsretten finner det klart at anken ikke vil føre fram. Slik nekting kan begrenses til enkelte krav eller enkelte ankegrunner.

Anke framsettes ved skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Selvprosederende parter kan inngi anke muntlig ved personlig oppmøte i tingretten. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater inngir muntlig anke.

I ankeerklæringen skal det særlig påpekes hva som bestrides i den avgjørelsen som ankes, og hva som i tilfelle er ny faktisk eller rettslig begrunnelse eller nye bevis.

Ankeerklæringen skal angi:

- ankedomstolen
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hvilken avgjørelse som ankes
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det krav ankesaken gjelder, og en påstand som angir det resultatet den ankende parten krever
- de feilene som gjøres gjeldende ved den avgjørelsen som ankes
- den faktiske og rettslige begrunnelse for at det foreligger feil
- de bevisene som vil bli ført
- grunnlaget for at retten kan behandle anken dersom det har vært tvil om det
- den ankende parts syn på den videre behandlingen av anken

Anke over dom avgjøres normalt ved dom etter muntlig forhandling i lagmannsretten. Ankebehandlingen skal konsentreres om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet og tvilsomme når saken står for lagmannsretten.

Anke til lagmannsretten over kjennelser og beslutninger i tingretten

Som hovedregel kan en *kjennelse* ankes på grunn av feil i bevisbedømmelsen, rettsanvendelsen eller saksbehandlingen. Men dersom kjennelsen gjelder en saksbehandlingsavgjørelse som etter loven skal treffes etter et skjønn over hensiktsmessig og forsvarlig behandling, kan avgjørelsen for den skjønnsmessige avveiningen bare angripes på det grunnlaget at avgjørelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan bare ankes på det grunnlaget at retten har bygd på en uriktig generell lovforståelse av hvilke avgjørelser retten kan treffe etter den anvendte bestemmelsen, eller på at avgjørelsen er åpenbart uforsvarlig eller urimelig.

Kravene til innholdet i ankeerklæringen er som hovedregel som for anke over dommer.

Etter at tingretten har avgjort saken ved dom, kan tingrettens avgjørelser over saksbehandlingen ikke ankes særskilt. I et slikt tilfelle kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Anke over kjennelser og beslutninger settes fram for den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anke over kjennelser og beslutninger avgjøres normalt ved kjennelse etter ren skriftlig behandling i lagmannsretten.

Anke til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Slikt samtykke skal bare gis når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. – Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta til behandling anker over *kjennelser og beslutninger* dersom de ikke reiser spørsmål av betydning utenfor den foreliggende saken, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller den i det vesentlige reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelse og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.